

Karaman, H. (2023). 3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitabındaki metinlerin kültürün gelecek kuşaklara aktarımı açısından incelenmesi. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, 4(3), 196-211.

JSES

Journal of Sustainable Educational Studies

e-ISSN: 2757-5284

Geliş/Received: 10.03.2023 Kabul/Accepted: 03.07.2023

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi/Research Article

3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabındaki Metinlerin Kültürün Gelecek Kuşaklara Aktarımı Açısından İncelenmesi

Hamdi KARAMAN¹

Özet

Eğitim kültürün oluşturulmasında, geliştirilmesinde ve gelecek kuşaklara aktarılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Eğitim kültürü ortaya çıkaran bireyleri yetiştirmektedir, geçmişten gelen kültürel mirası korumaktadır ve bu mirası gelecek kuşaklara güncel zamanın şartları ve ihtiyaçları doğrultusunda aktarmaktadır. Bu araştırmada üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabında yer alan metinlerdeki kültürel öğelerin varlığının ve ünitelere göre dağılımının kültürün gelecek kuşaklara aktarımı açısından incelenmesi ve analiz edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yaklaşımı benimsenmiştir. Veri kaynağı olarak Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2018-2019 öğretim yılından itibaren 5 yıl süre ile ders kitabı olarak kabul edilen üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinler kullanılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde metinlere yansıyan kültürel öğeler ve alt öğeler sınıflandırması kullanılmıştır. Sonuç olarak üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinlerin kişiler arası ilişkiler, günlük yaşam ve değerler-eğitim sınıflandırmalarına göre çok sayıda kültürel öğeyi barındırdığı ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca sosyal yaşam, gelenekler ve folklor, coğrafya ve mekân sınıflandırmalarında ise yeterli sayıda kültürel öğenin bulunduğu tespit edilmiştir. Ancak edebiyat, sanat ve müzik sınıflandırmasında yeterli kültürel öğenin bulunmadığı tespit edilmiştir. Ulaşılan sonuçlara göre üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitaplarında edebiyat, sanat ve müzik alanında yetersiz kalan kültürel öğelerin sayılarının arttırılmasının sağlanabileceği ve bölgelere göre yerel mekân isimlerinin kullanılabilirliği önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Temel eğitim; hayat bilgisi; ders kitabı; kültürel öğeler; gelecek kuşaklar

Examining the Texts in the 3rd Grade Life Sciences Textbook in terms of Transfer of Culture to Future Generations

Abstract

Education plays a critical role in the creation, development and transmission of culture to future generations. Education raises individuals who create culture, preserves the cultural heritage from the past and transfers this heritage to future generations in line with the conditions and needs of the current time. In this research, it is aimed to examine and analyze the existence of cultural elements in the texts in the third grade life studies textbook and their distribution according to the units in terms of the transfer of culture to future generations. In the research, document analysis method, one of the qualitative research methods, was used. Content analysis approach was adopted in the analysis of the data. As the data source, the texts in the third grade life studies

¹ Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, Gençali İlkokulu, Ağrı-Türkiye, hamdi.karaman@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6782-4691

textbook, which was accepted as a textbook for 5 years starting from the 2018-2019 academic year, were used by the Ministry of National Education Board of Education and Discipline. As a result, it has been revealed that the texts in the third grade social studies textbook contain many cultural elements according to interpersonal relations, daily life and values-education classifications. In addition, it has been determined that there are sufficient cultural elements in social life, traditions and folklore, geography and spatial classifications. However, it has been determined that there are not enough cultural elements in the classification of literature, art and music. According to the results, it has been suggested that the number of cultural elements that are insufficient in the field of literature, art and music in the third grade life studies textbooks can be increased and local place names can be used according to the regions.

Keywords: Basic education; life studies; textbook; cultural elements; future generations

1. GİRİŞ

Eğitimin bireylerin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesinde olduğu gibi toplumsal değerlerin ve kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasında da önemli rolleri bulunmaktadır (Acar ve Yaman Kasap, 2020). Eğitimler sayesinde geçmişin toplumsal değerleri güncellenerek gelecek kuşakların hizmetine sunulmaktadır. Toplumsal değerler oluşum aşamasında maddi ve manevi olarak kültürel mirastan faydalanmaktadır (Gündüz vd., 2019). Kültür maddi ve manevi olarak ayrılarak yaşam biçimi şeklinde tanımlanmakla beraber bir milleti millet yapan öğelerin bütünü olarak görülmektedir (Kaplan, 2010; Turhan, 2002; Varış, 1994). Maddi kültür toplumun mimari yapısı, el sanatları, yemekleri, giyim kuşamı gibi öğelerden oluşmakta iken manevi kültür o toplumun dini, değerleri, örf ve adetleri, edebiyat ve sanatı, bilim ve felsefesi gibi öğelerden oluşmaktadır (Arslanoğlu, 2015). UNESCO (1982) ise kültürü, bir toplumu veya grubu tanımlayan maddi, manevi, duygusal ve bilişsel özelliklerin toplamından oluşan bir bütün ve sadece edebiyat ve bilim değil aynı zamanda değerlerini, temel haklarını, hayat tarzlarını, geleneklerini ve inançlarını da içine alan bir olgu olarak tanımlamaktadır.

Kültürün aktarılmasında kullanılan en önemli araçlardan biri dildir. Kaplan (2014) kültür kavramıyla ilgili olarak akla gelen ilk şeyin dil olduğunu, dilin milleti birleştirdiğini ve sosyal bir hale getirdiğini, duygu ve düşünce akımlarına yön verdiğini belirtmektedir. İnsanlar mutluluklarını, hüznlerini, kaygılarını paylaşmak istedikleri zaman kullandıkları en etkili araç dildir. Dillerin toplumların kendi öz yapılarına göre oluşmuş özel bir anlaşma oldukları düşünüldüğünden dolayı, toplumların sayısı kadar dilin olduğu düşünülmektedir (Korkmaz, 2019). Bireylerin istek ve ihtiyaçlarını anlatmak için kullandıkları sesli bir işaret düzeni olan dil, konuşularak oluşmuş bir yapıdır (Banguoğlu, 2011; Demirci, 2017). Ergin (2019) dili, bireylerin birbirleri ile anlaşmasını sağlayan bir araç olarak tanımlarken, Aksan (1998) kısa zamanda anlanamayacak kadar karmaşık, her açıdan farklı özellikleri olan ve sınırları bugün dahi ortaya konulamamış sihirli bir varlık olarak ifade etmiştir.

Kültür ve dil kavramları birbirlerini etkileyen ve iç içe geçmiş kavramlardır. Ana dili öğretiminde olduğu gibi yabancı dil öğretiminde de kültürün çok önemli bir yeri vardır (Ertuğrul, 2015). Dil öğrenilirken sadece o dilin kelimeleri, kelime yapıları, dil bilgisi öğeleri öğrenilerek iletişim oluşturulmaya çalışılmaz. Aynı zamanda dil ile kültürel öğelerin öğretimi de yapılmaktadır. Çünkü dil kültürel öğelerden beslenen ve oluşan dinamik bir yapıdadır (Tosun, 2016). Kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasında dil çok önemli ihtiyaçtır. Dilin duygu, düşünce ve yaşam tarzlarının görünür hale gelmesinde ise kültürün varlığı önemli bir ihtiyaçtır (Göçer, 2012). Bir toplumun duygu ve düşünce tarzları dil aracılığı ile genellikle yazılı metinlerle aktarılır (Kaplan, 2014). Türk toplumunun yazılı ve sözlü kültürel kaynakları arasında bulunan bilmece, ninni, masal, efsane, destan vb. gibi unsurlar kültür aktarımında hazineler olarak belirtilmektedir (Özkan, 2014). Çocuk edebiyatı ürünlerinin kültürel öğeler içermesi söz varlığı yönünden oldukça önemli olarak görülmektedir. Çünkü dil aynı zamanda kültürün gelecek kuşaklara aktarıcısı rolünü almaktadır. Bu sebeple çocukların kitaplarında kültürel öğelere yer verilmesi kültürün anlaşılmasında, söz varlığının oluşmasında ve gelecek kuşaklara aktarılmasında oldukça önemlidir (Yılmaz, 2020).

Eğitim kültürün oluşturulmasında, geliştirilmesinde ve gelecek kuşaklara aktarılmasında kritik bir rol oynamaktadır (Sülün ve Balkı, 2008). Eğitim kültürü ortaya çıkaran bireyleri yetiştirmektedir, geçmişten gelen kültürel mirası korumaktadır ve bu mirası gelecek kuşaklara güncel zamanın şartları ve ihtiyaçları doğrultusunda aktarmaktadır (Akyüz, 2016; Gretta, 2001). Kültürle ilgili yapılan çalışmaların ilgi alanlarından biri kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasıdır. Kültürün gelecek kuşaklara aktarılması durumu, kültürün hedefe yönelik ve planlı olarak sürdürülmesini ortaya çıkarmış ve kültürlenme süreci olarak görülmüştür (Gün Duru, 2013). Buradan

hareketle kültür ve eğitimin birbiri ile ilişkili ve birbirini destekleyen iki unsur olduğu görülmektedir. Bu durum kültürün içinde yaşanacak değişimlerin eğitimleri belirleyebileceği, eğitimde yaşanacak değişimlerin kültürü etkileyebileceğini göstermektedir (Şahin, 2019).

Okulların bireylere bilgi, beceri ve tecrübe kazandırma kadar kültürel mirası gelecek kuşaklara aktarma, toplumsal kalkınmaya yardımcı olma, sosyalleşme gibi birçok rolü bulunmaktadır (Ergin ve Çayak, 2019). Okulların bu rolleri gerçekleştirebilmesi için rehber kaynaklara ihtiyaçları vardır. Bu kaynaklar öğretim programları, ders kitapları, okuma kitapları gibi kaynaklardır. Öğretim programları ekonomik, tarihi, felsefi, psikolojik temeller üzerine hazırlanmaktadır (Fer, 2019). Türkiye’de kültür ve ders kitapları ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların daha çok sosyal bilgiler kitapları üzerinde gerçekleştirildiği görülmektedir (Ateş vd., 2018; Daşdemir ve Tekin, 2018; Gürel ve Çetin, 2018; Pehlivan ve Kolaç, 2016; Sağ, 2018; Ünlüer, 2018). Hayat Bilgisi Öğretim Programı’nda yer alan temel yaşam becerilerinden biri milli ve kültürel değerleri tanımadır (MEB, 2018). Hayat bilgisi ders kitapları ile ilgili olarak çalışmalar incelendiğinde; değerler eğitimi üzerine (Gökçe, 2021; Uçar ve Çetinkaya, 2021; anahtar yetkinlikler üzerine (Taneri ve Yüksel, 2020), öğretmen görüşleri üzerine (Batmaz, 2022; Batmaz, Batmaz ve Kılıç, 2021), temel beceriler üzerine (Öztürk, 2019) çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Hayat bilgisi ders kitaplarında kültürel öğelerin araştırıldığı ve hayat bilgisi ders kitaplarının kültürün gelecek kuşaklara aktarılması açısından araştırıldığı çalışmalara rastlanılmamıştır. Bu sebeple bu çalışmada üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinlerde yer alan kültürel öğeler incelenmiştir.

1.1. Amaç

Bu çalışmada üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabında yer alan metinlerde kültürel öğelerin varlığının ve ünitelere göre dağılımının kültürün gelecek kuşaklara aktarımı açısından incelenmesi ve analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda;

- Üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabında yer alan metinlerde kültürel öğelerin varlığı nasıldır?
- Üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabında yer alan metinlerde kültürel öğelerin ünitelere göre dağılımı nasıldır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli/Deseni

Bu araştırma nitel araştırmaya göre desenlenmiştir. Nitel araştırmalarda veriler ayrı ayrı okunarak kodlamalar ve kategoriler hazırlanır. Araştırma sonuçları bu kodlamalara ve kategorilere göre sunulur. (Merriam, 1998). Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi yazılı ve basılı dokümanları araştırmak, incelemek, analiz etmek ve değerlendirmek için kullanılan sistematik bir yöntemdir (Bowen, 2009). Doküman analizi sayesinde araştırmacılar gözlem veya görüşme gerçekleştirmeden veri kaynaklarına ulaşabilmektedirler (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada gözlem veya görüşme yapılmadan üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinlerde geçen kültürel öğeler araştırıldığı için doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

2.2. Evren-Örneklem/Çalışma Grubu

Araştırmada Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 25.08.2018 tarihli ve 78 sayılı kurul kararı ile 2018- 2019 öğretim yılından itibaren 5 yıl süre ile ders kitabı olarak kabul edilen Dizin Yayıncılık tarafından çıkartılan üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabı veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Kitapta bulunan üniteler sırasıyla; okulumuzda hayat ünitesi, evimizde hayat ünitesi, sağlıklı hayat ünitesi, güvenli hayat ünitesi, ülkemizde hayat ünitesi ve doğada hayat ünitesi şeklindedirler (MEB, 2018).

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın amacına göre incelenmesi için Üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabı seçilmiştir. Kitaptaki metinlerde yer alan kültürel öğelerin tespiti için Okur ve Keskin’in (2013) tasarladığı metinlere yansıyan kültürel öğeler ve alt öğeler sınıflandırması kullanılmıştır. Bu sınıflandırmada; isimleri günlük yaşam, kişiler arası ilişkiler, değerler ve eğitim, edebiyat, sanat ve müzik, gelenekler ve folklor, sosyal yaşam, coğrafya ve mekân olmak üzere 7 alt sınıflandırma mevcuttur. Üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinler sırasıyla bütün alt sınıflandırmalar ile ilişkilendirilerek analiz edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinin amacı; benzer kavramları veya temaları kategoriler halinde bir araya getirmek ve bu kategorilerin

kaynaktaki sıklığını belirleyerek okuyanların anlayabileceği şekilde betimsel ve gerçekçi bir şekilde yorumlanmış haliyle sunmaktır (Özdemir, 2010; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu sebeple bu araştırmada veriler belirli kategoriler etrafında birleştirilip, sıklığı belirlenip okuyucuya betimsel ve gerçekçi bir şekilde sunularak içerik analizi kullanılmıştır.

2.4. Araştırma ve Yayın Etiği

Yapılan çalışmada “*Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*”nde uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin “*Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler*” başlıklı 2. bölümünde belirtilen eylemlerden de hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

2.4.1. Etik kurul izni

Bu araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında metinlere yansıyan kültürel öğeler ve alt öğeler sınıflamasına göre üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinler ünitelerine göre ayrı ayrı incelenmiş ve tablolar halinde sunulmuştur. Oluşturulan tablolarda okulumuzda hayat ünitesi, evimizde hayat ünitesi, sağlıklı hayat ünitesi, güvenli hayat ünitesi, ülkemizde hayat ünitesi ve doğada hayat ünitesi sırasıyla yazılmıştır.

3.1. Günlük Yaşam Sınıflamasına Ait Bulgular

Üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinler günlük yaşam sınıflamasına göre incelendiğinde; yiyecek ve içecek, yemek zamanları ve sofrada adabı, resmî tatiller ve çalışma zamanları, boş zaman etkinlikleri ve hobileri, karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmîyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar, yeme ve içme alışkanlıkları, oyunlar, spor ve müzik alt sınıflamalarında kültürel öğeler tespit edilmiştir. Tespit edilen kültürel öğelere ait bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Günlük Yaşam Sınıflamasına Göre Kültürel Öğeler

Günlük Yaşam	Ünite						Toplam
	1. Ünite	2. Ünite	3. Ünite	4. Ünite	5. Ünite	6. Ünite	
Yiyecek ve içecek		4	3			2	9
Yemek zamanları, sofrada adabı		3					3
Resmî tatilleri- çalışma zamanları		1		1			2
Boş zaman etkinlikleri, hobileri	6	1	1			2	10
Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmîyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar	7	4	2	2	4	3	22
Yeme ve içme alışkanlıkları		4	2			1	7
Oyunlar	5	3	1	4			13
Spor	2			2			4
Müzik	1						1
Toplam	21	20	9	9	4	8	

Tablo 1 incelendiğinde günlük yaşam sınıflandırmasının alt sınıflandırmalarına ait toplam 71 kültürel öğe tespit edildiği görülmektedir. Ayrıca okulumuzda hayat ünitesinde 21, evimizde hayat ünitesinde 20, sağlıklı hayat ünitesinde 9, güvenli hayat ünitesinde 9, ülkemizde hayat ünitesinde 4 ve doğada hayat ünitesinde 8 kültürel öğeye rastlanılmıştır. Tablo 2’de günlük yaşam sınıflandırmasının alt sınıflandırmasına göre üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinlerde kullanılan kültürel öğelere ait doğrudan alıntılar verilmiştir.

Tablo 2. Günlük Yaşam Sınıflamasına Göre Metinlerdeki Doğrudan Alıntı Örnekleri

Alt Sınıflandırmalar	Metinlerdeki Örnekler
Yiyecek ve içecek	Satın alacağımız yiyecek ve içeceklerin içeriği önemlidir. İçeriğinde sağlığa zararlı maddeler bulunan ürünleri satın almamalıyız. Asitli içecekler yerine ayran, süt gibi içecekleri tüketmeliyiz. Salam, sosis gibi yiyecekleri tercih etmemeliyiz. Açıkta satılan yiyecekleri satın almamalıyız. Bilinçli tüketiciler olarak sağlıklı yiyecek ve içecekleri satın almalıyız, dedi. (S. 80)
Yemek zamanları, sofrada	Annem ve babam yemek hazırlarken artık sofrayı biz kuruyoruz. Yemekten sonra da sofrayı topluyoruz. Bulaşık makinesine kirli tabakları, bardakları, çatal ve kaşıkları yerleştiriyoruz. (S. 58)
Resmî tatilleri- çalışma zamanları	Dilara, yaz tatilinde dedesinin çiftliğine gitmişti. Dedesi, çiftliğinde çeşit çeşit sebzeler ve meyveler yetiştiriyordu. (S. 162)
Boş zaman etkinlikleri, hobileri	Kaan, kitap okumayı sever. Yabancı dil öğrenmeye ilgi duyar. Gül, doğayı sever. İnsanlarla iş birliği yapmaktan hoşlanır. (S.13)
Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmîyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar	Öğretmenim dilek kutusu nedir, diye sordu. Ali Öğretmen: – Dilek kutusu, öğrencilerin okulla ilgili istek ve ihtiyaçlarını öğretmenlere, okul idaresine iletmeleri amacıyla kullanılır. Öğrenciler iletmek istediklerini bir kâğıda yazarak bu kâğıdı kutuya atar. Daha sonra dilek kutusu açılır ve öğrencilerin okula ilişkin istek ve ihtiyaçları belirlenir. Bunlar karşılanmaya çalışılır, dedi. (S. 34)
Yeme ve içme alışkanlıkları	Ayça ise çölyak hastası idi. Buğday, arpa, çavdar ve yulaf gibi tahıllara alerjisi vardı. Ayça hem bu besinleri tüketmiyor hem de yeterli ve dengeli beslenmeye özen gösteriyordu. Günde üç öğün besleniyordu. Öğün aralarında meyve yiyor, süt ve ayran gibi içecekler içiyordu. Gün içerisinde yeterince su içmeye dikkat ediyordu. Dengeli beslenmek için kahvaltıda peynir, zeytin, yumurta ve süt tüketiyordu. Diğer öğünlerde ise et, tavuk, balık ve sebze gibi besinlerle besleniyordu. Ayrıca mercimek, nohut gibi kuru baklagillerden yeterli miktarda tüketmeye özen gösteriyordu. (S. 88)
Oyunlar	3-D sınıfı öğrencileri teneffüste okul bahçesinde ip atlıyorlardı. İp atlayan öğrenciler sıraya girmişlerdi. O sırada oyuna yeni katılan Mete, arkadaşlarının önüne geçerek: – Ben sırayı bekleyemem. Şimdi atlamak istiyorum, dedi. (S. 18)
Spor	Spor salonlarını özenli kullanalım ve koruyalım. (S. 141)
Müzik	Hasan, keman çalmayı sever. (S. 12)

Tablo 2 incelendiği zaman günlük yaşam sınıflamasına ait örneklerin bazı ünitelerde uzun uzadıya anlatıldığı bazı ünitelerde ise basit bir şekilde betimlendiği görülmektedir.

3.2. Kişiler Arası İlişkiler Sınıflamasına Ait Bulgular

Üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinler kişiler arası ilişkiler sınıflamasına göre incelendiğinde; kişiler, selamlaşma ifade ve kalıpları, aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler, politik ve dinsel gruplar

arası ilişkiler ve konuk etme, ikram ve hediyeler alt sınıflamalarında kültürel öğeler tespit edilmiştir. Tespit edilen kültürel öğelere ait bilgiler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Kişiler Arası İlişkiler Sınıflamasına Göre Kültürel Öğeler

Kişiler Arası İlişkiler	Ünite						Toplam
	1. Ünite	2. Ünite	3. Ünite	4. Ünite	5. Ünite	6. Ünite	
Kişiler	18	5	5	11	9	5	54
Selamlaşma ifade ve kalıpları	3		1	1		1	6
Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler	2	5	2	2	3	4	18
Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler	1				6		7
Konuk etme, ikram ve hediyeler	1	2			1		4
Toplam	25	12	8	14	19	10	89

Tablo 3 incelendiğinde kişiler arası ilişkiler sınıflandırmasının alt sınıflandırmalarına ait toplam 89 kültürel öğe tespit edildiği görülmektedir. Ayrıca okulumuzda hayat ünitesinde 25, evimizde hayat ünitesinde 12, sağlıklı hayat ünitesinde 8, güvenli hayat ünitesinde 14, ülkemizde hayat ünitesinde 19 ve doğada hayat ünitesinde 10 kültürel öğeye rastlanılmıştır. Tablo 4'te kişiler arası ilişkiler sınıflandırmasının alt sınıflandırmasına göre üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinlerde kullanılan kültürel öğelere ait doğrudan alıntılar verilmiştir.

Tablo 4. Kişiler Arası İlişkiler Sınıflamasına Göre Metinlerdeki Doğrudan Alıntı Örnekleri

Alt Sınıflandırmalar	Metinlerdeki Örnekler
Kişiler	Mehmet Âkif Ersoy, ortaokul eğitimi sırasında Arapça, Farsça ve Fransızca dersleri almıştır. Veterinerlik fakültesini birincilikle bitirmiştir. Mehmet Âkif Ersoy, İstiklâl Marşı'mızı yazmıştır. İstiklâl Marşı'mız Mecliste büyük bir coşku içerisinde ayakta dinlenmiş ve millî marşımız olarak kabul edilmiştir. (S. 151)
Selamlaşma ifade ve kalıpları	Merhaba, arkadaşlar. Benim adım Berna. Bahçelievler İlkokulu 3. sınıf öğrencisiyim. Size okulun bireysel ve toplumsal katkılarından söz edeceğim. (S. 27)
Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler	Biz ailece komşularımızı çok severiz. Onlar da bizi çok sever. Onları ziyarete gideriz, hâl ve hatırlarını sorarız. Annem ve babam, eve geç dönecekleri zaman kardeşimi ve beni Hediye teyzeye emanet eder. Biz de annemizin ve babamızın eve gelmesini Hediye teyzede bekleriz. Böyle günlerde Hediye teyze bize yaptığı kurabiyelerden ikram eder. (S. 52)
Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler	Emre: – Öğretmenim, mahallemizde muhtar bulunmaktadır. Muhtar, mahallemizi yönetir, dedi. (S. 127)
Konuk etme, ikram ve hediyeler	Biz de annemizin ve babamızın eve gelmesini Hediye teyzede bekleriz. Böyle günlerde Hediye teyze bize yaptığı kurabiyelerden ikram eder. (S. 52)

Tablo 4 incelendiğinde özellikle kişiler bölümünde Mehmet Akif ERSOY gibi önemli bir tarihi şahsiyetin kişiler alt sınıflamasında olduğu görülmektedir. Bunu dışında diğer alt sınıflamalarla ilgili ise önemli örneklerin varlığı da görülmektedir.

3.3. Değerler ve Eğitim Sınıflamasına Ait Bulgular

Üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinler değerler ve eğitim sınıflamasına göre incelendiğinde; değerler, eğitim, dil ve tarih bilinci/sevgisi alt sınıflamalarında kültürel öğeler tespit edilmiştir. Tespit edilen kültürel öğelere ait bilgiler Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5. Değerler ve Eğitim Sınıflamasına Göre Kültürel Öğeler

Değerler ve Eğitim	Ünite						Toplam
	1. Ünite	2. Ünite	3. Ünite	4. Ünite	5. Ünite	6. Ünite	
Değerler	7	7	4	5	5	5	34
Eğitim	5	2	3	6	4	4	24
Dil ve Tarih Bilinci/ Sevgisi		1			18		19
Toplam	12	10	7	11	27	9	77

Tablo 5 incelendiğinde değerler ve eğitim sınıflandırmasının alt sınıflandırmalarına ait toplam 77 kültürel öğe tespit edildiği görülmektedir. Ayrıca okulumuzda hayat ünitesinde 25, evimizde hayat ünitesinde 12, sağlıklı hayat ünitesinde 8, güvenli hayat ünitesinde 14, ülkemizde hayat ünitesinde 19 ve doğada hayat ünitesinde 10 kültürel öğeye rastlanılmıştır. Tablo 6’da değerler ve eğitim sınıflandırmasının alt sınıflandırmasına göre üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinlerde kullanılan kültürel öğelere ait doğrudan alıntılar verilmiştir.

Tablo 6. Değerler ve Eğitim Sınıflamasına Göre Metinlerdeki Doğrudan Alıntı Örnekleri

Alt Sınıflandırmalar	Metinlerdeki Örnekler
Değerler	Ahmet Öğretmen sınıfa girdiğinde öğrencilerine: – Arkadaşlıkta sizce hangi değerler önemlidir, diye sordu. Emre: – Benim için arkadaşlıkta sevgi, saygı ve dayanışma çok önemlidir. Ayrıca arkadaşlarımızla aramızdaki sevgiyi sürdürebilmek için vefalı olmak da önemlidir, dedi.
Eğitim	Aslı: – Dedeciğim, Atatürk’ün çok iyi bir konuşmacı ve büyük bir düşünür olduğunu öğrendim. Aynı zamanda Atatürk’ün insan sevgisiyle dolu ve alçakgönüllü olduğunu da öğrendim, dedi.
Dil ve Tarih Bilinci/ Sevgisi	Dedesini: – Zeynepçğim, binlerce yıldır yaşadığımız bu coğrafyada nice savaşlar, afetler ve yıkımlar yaşadık. Milletimiz her defasında vatanına sahip çıktı. Kurtuluş Savaşı’nda milletimiz millî birlik ve beraberlik içerisinde düşmanlara karşı mücadele etti. Düşmanları yurdumuzdan kovdu. 15 Temmuz günü yurdumuz hain bir saldırıya maruz kaldı. Milletimiz o gece sokağa çıkarak hainlere karşı durdu. Kimi vatandaşımız şehit kimi vatandaşımız ise gazi oldu. 15 Temmuz’da milletimizin hainlere karşı durması bireysel özgürlüğümüze ve ülkemizin bağımsızlığına katkı sağladı, dedi.

Tablo 6 incelendiği zaman değerler ve eğitim alt sınıflamalarına ait örneklerin daha çok diyaloglar yoluyla verildiği görülmektedir.

3.4. Edebiyat Sanat ve Müzik Sınıflamasına Ait Bulgular

Üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinler edebiyat, sanat ve müzik sınıflamasına göre incelendiğinde; edebiyat, sanat ve müzik alt sınıflamalarında kültürel öğeler tespit edilmiştir. Ancak gösteri sanatları ve el sanatları geleneği alt sınıflamalarında kültürel öğeler tespit edilememiştir. Tespit edilen kültürel öğelere ait bilgiler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Edebiyat Sanat ve Müzik Sınıflamasına Göre Kültürel Öğeler

Edebiyat Sanat ve Müzik	Ünite						Toplam
	1. Ünite	2. Ünite	3. Ünite	4. Ünite	5. Ünite	6. Ünite	
Edebiyat	1					3	4
Sanat	1						1
Müzik	1						1
Gösteri sanatları							
El sanatları geleneği							
Toplam	3					3	6

Tablo 7 incelendiğinde edebiyat, sanat ve müzik sınıflandırmasının alt sınıflandırmalarına ait toplam 6 kültürel öge tespit edildiği görülmektedir. Ayrıca okulumuzda hayat ünitesinde 3 ve doğada hayat ünitesinde 3 olmak üzere toplam 6 kültürel öğeye rastlanılmıştır. Ayrıca evimizde hayat ünitesi, sağlıklı hayat ünitesi, güvenli hayat ünitesi ve ülkemizde hayat ünitesinde edebiyat, sanat ve müzik sınıflandırmasının alt sınıflandırmalarına ait herhangi bir kültürel öğeye rastlanılmamıştır. Tablo 9’da edebiyat, sanat ve müzik sınıflandırmasının alt sınıflandırmasına göre üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinlerde kullanılan kültürel öğelere ait doğrudan alıntılar verilmiştir.

Tablo 8. Edebiyat Sanat ve Müzik Sınıflamasına Göre Metinlerdeki Doğrudan Alıntı Örnekleri

Alt Sınıflandırmalar	Metinlerdeki Örnekler
Edebiyat	Mehmet Âkif Ersoy, İstiklâl Marşı’mızı yazmıştır. İstiklâl Marşı’mız Mecliste büyük bir coşku içerisinde ayakta dinlenmiş ve millî marşımız olarak kabul edilmiştir. (S. 151)
Sanat	Öğrencilerin bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda etkinliklerde bulunmalarını sağlamak amacıyla öğrenci kulüpleri de kurulmuştur. (S. 28)
Müzik	Hepimizin farklı özellikleri, ilgi alanları, yetenekleri ve becerileri vardır. Kimimiz spor yapmaktan, kimimiz müzik dinlemekten hoşlanırsınız. (S. 12)
Gösteri sanatları	-
El sanatları geleneği	-

Tablo 8’de görüldüğü üzere edebiyat, sanat, müzik alt sınıflamalarına ait örnekler bulunurken, gösteri sanatları ve el sanatları geleneği alt sınıflamalarına ait örneklere ise rastlanılmamıştır.

3.5. Gelenekler ve Folklor Sınıflamasına Ait Bulgular

Üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinler gelenekler ve folklor sınıflamasına göre incelendiğinde; özel günler ve gelenekler, sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, dini kurallara dayalı davranışlar, festivaller törenler ve kutlamalar, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve batıl inançlar ve halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar sınıflamalarında kültürel öğeler tespit edilmiştir. Doğum ve evlilik gelenekleri ve danslar sınıflamalarında kültürel öğeler tespit edilememiştir. Tespit edilen kültürel öğelere ait bilgiler Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Gelenekler ve Folklor Sınıflamasına Göre Kültürel Öğeler

Gelenekler ve Folklor	Ünite						Toplam
	1. Ünite	2. Ünite	3. Ünite	4. Ünite	5. Ünite	6. Ünite	
Özel günler ve Gelenekler	1	4		1	2	2	10
Sözlü Anlatımlar ve Sözlü gelenekler						1	1
Dini kurallara dayalı davranışlar		1					1
Doğum ve evlilik gelenekleri							
Festivaller törenler ve kutlamalar					1		1
Danslar							
Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve batıl inançlar	2		1	2	4	2	11
Halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar		1				6	7
Toplam	3	6	1	3	7	11	31

Tablo 9 incelendiğinde gelenekler ve folklor sınıflandırmasının alt sınıflandırmalarına ait toplam 31 kültürel öğe tespit edildiği görülmektedir. Ayrıca okulumuzda hayat ünitesinde 3, evimizde hayat ünitesinde 6, sağlıklı hayat ünitesinde 1, güvenli hayat ünitesinde 3, ülkemizde hayat ünitesinde 7 ve doğada hayat ünitesinde 11 kültürel öğeye rastlanılmıştır. Tablo 9’da gelenekler ve folklor sınıflandırmasının alt sınıflandırmasına göre üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinlerde kullanılan kültürel öğelere ait doğrudan alıntılar verilmiştir.

Tablo 10. Gelenekler ve Folklor Sınıflamasına Göre Metinlerdeki Doğrudan Alıntı Örnekleri

Alt Sınıflandırmalar	Metinlerdeki Örnekler
Özel günler ve Gelenekler	Millî bayramlarda törenler ve kutlamalar yapılmakta, belirli gün ve haftalarla ilgili çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. (S. 28)
Sözlü Anlatımlar ve Sözlü gelenekler	Birden karşımda pırıl pırıl parlayan iki cam şişe gördüm. Galiba bu şişeler konuşuyordu. Onlara: – Siz mi konuşuyordunuz, diye sordum. Şişelerden biri: – Evet, biz konuşuyorduk. Çok güzel bir serüven yaşadık. Sana da yaşadığımız bu serüveni anlatalım mı, dedi. (S. 176)
Dini kurallara dayalı davranışlar	– İhtiyacımızdan fazla olan ekmeği hiçbir zaman atmam. Ekmek temel besin kaynaklarımızdan biridir. Bu nedenle ekmeği israf etmemeliyiz. Bayatlayan bu ekmeği yarın köfte yaparken kullanacağım, dedi. (S. 64)
Doğum ve evlilik gelenekleri	-
Festivaller törenler ve kutlamalar	Millî bayramlarda törenler ve kutlamalar yapılmakta, belirli gün ve haftalarla ilgili çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. (S. 28)
Danslar	-
Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve batıl inançlar	Özge ve arkadaşları yardım kampanyasında hep birlikte çalıştılar. Deprem bölgesine ulaştırılmak üzere gıda ve giyecek topladılar. Toplanan gıdaları ve giyecekleri kolilere doldurarak deprem bölgesine ulaştırdılar. (S. 31)
Halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili	Annemiz ve babamız, bahçedeki işlerle uğraşırken onlara yardım

uygulamalar

ediyoruz. Zühal bitkileri suluyor, ben de yerdeki kurumuş yaprakları topluyorum. Bazen Zühal ile birlikte bahçeden maydanoz ve domates gibi sebzeler topluyoruz. (S. 58)

Tablo 10 incelendiği zaman doğum-evlilik gelenekleri ve danslar alt sınıflamalarına ait örneklerin bulunmadığı göze çarpmaktadır. Gelenekler ve folklor sınıflamalarının diğer bütün alt sınıflamalarında örnekler mevcuttur.

3.6. Sosyal Yaşam Sınıflamasına Ait Bulgular

Üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinler sosyal yaşam sınıflamasına göre incelendiğinde; moda, yasaklar, alkışlar ve güzel hareketler sınıflamalarında kültürel öğeler tespit edilmiştir. Tespit edilen kültürel öğelere ait bilgiler Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Sosyal Yaşam Sınıflamasına Göre Kültürel Öğeler

Sosyal Yaşam	Ünite						Toplam
	1. Ünite	2. Ünite	3. Ünite	4. Ünite	5. Ünite	6. Ünite	
Moda				1			1
Yasaklar				9		1	10
Alkış ve güzel hareketler	4	2			9	1	16
Toplam	4	2		10	9	2	27

Tablo 11 incelendiğinde sosyal yaşam sınıflandırmasının alt sınıflandırmalarına ait toplam 27 kültürel öğe tespit edildiği görülmektedir. Ayrıca okulumuzda hayat ünitesinde 4, evimizde hayat ünitesinde 2, güvenli hayat ünitesinde 10, ülkemizde hayat ünitesinde 9 ve doğada hayat ünitesinde 2 kültürel öğeye rastlanılmıştır. Tablo 12’de sosyal yaşam sınıflandırmasının alt sınıflandırmasına göre üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinlerde kullanılan kültürel öğelere ait doğrudan alıntılar verilmiştir.

Tablo 12. Sosyal Yaşam Sınıflamasına Göre Metinlerdeki Doğrudan Alıntı Örnekleri

Alt Sınıflandırmalar	Metinlerdeki Örnekler
Moda	Oyun araçlarının güvenliğimizi tehlikeye sokmaması için uygun kıyafetlerimizi giydik. (S. 120)
Yasaklar	Bu levha bisiklet giremez levhasıdır. Bu levhanın bulunduğu yerde bisiklet kullanılmaz. (S. 99)
Alkış ve güzel hareketler	Dedesi: – Zeynepçğim, binlerce yıldır yaşadığımız bu coğrafyada nice savaşlar, afetler ve yıkımlar yaşadık. Milletimiz her defasında vatanına sahip çıktı. Kurtuluş Savaşı’nda milletimiz millî birlik ve beraberlik içerisinde düşmanlara karşı mücadele etti. Düşmanları yurdumuzdan kovdu. 15 Temmuz günü yurdumuz hain bir saldırıya maruz kaldı. Milletimiz o gece sokağa çıkarak hainlere karşı durdu. Kimi vatandaşımız şehit kimi vatandaşımız ise gazi oldu. 15 Temmuz’da milletimizin hainlere karşı durması bireysel özgürlüğümüze ve ülkemizin bağımsızlığına katkı sağladı, dedi.

Tablo 12’ye göre alkış ve güzel hareketler alt sınıflaması örneği diyalogla diğer alt sınıflamalar diyalog kullanılmadan verilmiştir.

3.7. Coğrafya ve Mekân Sınıflamasına Ait Bulgular

Üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinler coğrafya ve mekân sınıflamasına göre incelendiğinde; yerler (iller ve/veya diğer yerleşim yerleri) sınıflamalarında kültürel öğeler tespit edilmiştir. Tespit edilen kültürel öğelere ait bilgiler Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13. Coğrafya ve Mekân Sınıflamasına Göre Kültürel Öğeler

Coğrafya ve Mekân	Ünite						Toplam
	1. Ünite	2. Ünite	3. Ünite	4. Ünite	5. Ünite	6. Ünite	
Yer (İller ve/veya Diğer Yerleşim Yerleri)		1			29		30

Tablo 13 incelendiğinde coğrafya ve mekân sınıflandırmasının alt sınıflandırmalarına ait toplam 30 kültürel öğe tespit edildiği görülmektedir. Evimizde hayat ünitesinde 1 ve ülkemizde hayat ünitesinde 29 kültürel öğe tespit edilmiştir. Ayrıca okulumuzda hayat ünitesinde, sağlıklı hayat ünitesinde, güvenli hayat ünitesinde ve doğada hayat ünitesinde kültürel öğeye rastlanılmamıştır. Tablo 14’te coğrafya ve mekân sınıflandırmasının alt sınıflandırmasına göre üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinlerde kullanılan kültürel öğelere ait doğrudan alıntılar verilmiştir.

Tablo 14. Coğrafya ve Mekân Sınıflamasına Göre Metinlerdeki Doğrudan Alıntı Örnekleri

Alt Sınıflandırmalar	Metinlerdeki Örnekler
Yer (iller ve/veya diğer yerleşim yerleri)	Ben Ayşe. İstanbul’da yaşıyorum. Şehrimizde çok sayıda tarihî yer bulunmaktadır. Bunlardan bazıları Ayasofya Camisi, Dolmabahçe Sarayı, Kız Kulesi ve Yerebatan Sarmıcı’dır. (S. 133)

Tablo incelendiği zaman yer alt sınıflamasında birkaç cümle içerisinde birden fazla yerden rahatça bahsedilebildiği görülmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinlerde Okur ve Keskin’in (2013) tasarladığı metinlere yansıyan kültürel öğeler ve alt öğeler sınıflandırmasına göre incelemeler yapılmıştır. Bu incelemelere göre en çok kültürel öğe kişiler arası ilişkiler sınıflandırması ve alt sınıflandırmalarında bulunmuştur. Üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabında bulunan metinlerde kişiler çoğunlukla hitap edilen çocukların yaşitlarıdır. Onların dışında öğretmenler, aile büyükleri ve devlet büyükleri gibi karakterler işlenmiştir. Benzer şekilde çocuk kitapları ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda da karakterlerin çoğunluğunun çocuklardan oluştuğu görülmüştür (Destegül, 2020; Karakoç Öztürk ve Destegüloğlu, 2022). Bu durumun kitapların çocuklara hitap etmesinden kaynaklandığı düşünülebilir. Metinlerde genelde kadınlar, dede ve nineler sevgi dolu, duyarlı, yardımsever, konuşkan ve sevimli olarak tasvir edilmişlerdir. Bu durum literatürde incelenen benzer çalışmalarla da uyuşmaktadır (Ünlü, 2017; Yakar ve Yılmaz, 2019). Bu durumun Türk toplumunda var olan cinsiyet ve kültürel özelliklerle ilgili olduğu düşünülmektedir. Kişiler arası ilişkiler sınıflandırmasında yer alan kültürel öğelerin fazlalığı üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitaplarının metinler yönünden kültürel aktarımda başarılı olduğunu göstermektedir. Metinlerin bazı bölümlerinde kuşaklar arası diyaloglar verilmiştir. Özellikle bu diyaloglar vasıtasıyla çocuklara eski neslin kültürü öğretilmekte ve sevdirmektedir. Bu durumun kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasında hayat bilgisi kitaplarındaki metinlerinin önemini gösterdiği görülmektedir. Diyalogların canlandırılmasıyla oluşan çizgi filmler yoluyla da kültürün gelecek kuşaklara aktarımı sağlanabilmektedir (Aslan ve Yılar, 2019).

Araştırmada metinlere yansıyan kültürel öğe sınıflandırmalarından değerler ve eğitim sınıflandırmasına göre çok sayıda kültürel öğe tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde özellikle değerler ile ilgili olarak çok sayıda kitap incelemesi çalışmasının yapıldığı görülmektedir (Dedeoğlu, İnce ve Ulusoy Ünlü, 2021; Gökçe, 2021; Uçar ve Çetinkaya, 2021). Özellikle hayat bilgisi öğretim programı kapsamında bulunan kök değerlerin her birinin metinlerde doğrudan veya örtük olarak verildiği görülmüştür. Bu durumun benzer çalışmalarla da desteklenmesi metinlerin değerler eğitimi konusunda yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Ayrıca eğitim alt sınıflandırması ve dil, tarih bilinci ve sevgisi alt sınıflandırmalarında da kültürel öğeler tespit edilmiştir. Örneğin Mustafa Kemal Atatürk, Mehmet Akif Ersoy gibi ülke tarihi açısından önemli şahsiyetlerin, kurtuluş savaşı ve 15 Temmuz gibi önemli olayların metinlerde geçtiği görülmüştür. Bu konuda yapılan benzer çalışmalarda da metinlerde aynı tarzda kültürel öğelerin bulunduğu tespit edilmiştir (Kan, 2010). Metinlerde dil tarih bilincinin özellikle aile büyükleri ve öğretmenler tarafından öğrencilere verilmesinin tarihin ve dilin nesilden nesile aktarılmasının bir örneği olduğu düşünülmektedir. Ayrıca metinlerde eğitim ile ilgili olarak daha çok yanlış ve doğru örnekler sonuçlarıyla beraber verilerek kalıcı öğrenmeler oluşturulmaya çalışıldığı görülmüştür.

Araştırmada metinlere yansıyan kültürel öge sınıflandırmalarından günlük yaşam sınıflandırmasına göre çok sayıda kültürel öge tespit edilmiştir. Günlük yaşam sınıflandırmasının bütün alt sınıflandırmalarında kültürel öğelerin varlığı belirlenmiştir. Ancak özellikle müzik ve resmî tatiller sınıflandırmalarında çok az kültürel öğelere rastlanılmıştır. Sezer (2015) çalışmasında Türkçe kitaplarında müzikle ilgili olarak konuların yer olmadığını belirtmiştir. Bu durumun hayat bilgisi ders kitaplarında da devam ettiği ve uzun zamandır böyle olduğu görülmektedir. Özellikle karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmîyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar; yiyecek ve içecek, boş zaman etkinlikleri, hobileri ve oyunlar sınıflandırmalarında yüksek sayıda kültürel öge tespit edilmiştir. Bu çalışmayla benzer şekilde yapılan diğer çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür (Karakoç Öztürk ve Destegüloğlu, 2022). Hayat bilgisi ders kitabındaki metinlerde geçen diyaloglar genelde arkadaşlar arasında, öğretmen ve öğrenciler arasında ve aile içinde geçmektedir. Yiyecek ve içecek ile ilgili olarak çoğunlukla aile ortamları tasvir edilmektedir. Oyunlar daha çok çocuklar arasında, resmîyete göre kullanılacak sözler ise genelde öğretmenlere karşı kullanılan sözler olmaktadır.

Hayat bilgisi kitabındaki metinlerde gelenekler ve folklor sınıflandırmasına ait kültürel öğeler tespit edilmiştir. Özellikle toplumsal uygulamalar, özel günler ve gelenekler sınıflamaları üzerine yoğunlaşıldığı görülmüştür. Toplumsal uygulamalarda insanların ihtiyaç sahiplerine yaptığı toplumsal yardımlar ön plana çıkmaktadır. Özel günlerde toplumsal tarihle ilgili özel günlerin ön planda olduğu ve geleneklerin de daha çok aile bireyleri üzerinden anlatıldığı ortaya çıkarılmıştır. Danslar ve dini kurallara dayalı davranışlara ise rastlanılmamıştır. Gelenekler ve folklor kavramları ile ilgili kültürel öğelerin azlığı diğer benzer çalışmalarda benzer şekilde sonuçlarla bulunmuştur (Bayraktar, 2015; Okur, 2013; Ünveren Kapanadze, 2018). Sosyal yaşam ve coğrafya-mekân sınıflandırmalarına ait kültürel öğeler diğer sınıflandırmalardaki kadar olmasa da belirli sayılarda tespit edilmiştir. Sosyal yaşam sınıflandırmasında özellikle alkış ve güzel hareketlere örnek olacak kültürel öğelerin yoğunlaştığı görülmüştür. Coğrafya ve mekân sınıflandırmasında ise Türkiye'nin çeşitli tarihi ve turistik illerinin ve mekanlarının tanıtıldığı görülmüştür. Edebiyat, sanat ve müzik sınıflandırması ez az kültür öğesinin tespit edildiği boyuttur. Buradan hareketle hayat bilgisi ders kitabındaki metinlerin edebiyat, sanat ve müzik alanındaki kültürel öğeler bakımından yetersiz olduğu görülmektedir. Küreselleşme ve teknolojinin ilerlemesi ile beraber çocuklar üzerinde olumsuz özelliklerin arttığı bu günlerde kültürel öğelerin kitaplardaki varlığının artması oldukça önemli görülmektedir (Karaman ve Yılar, 2020).

Sonuç olarak üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabındaki metinlerin kişiler arası ilişkiler, günlük yaşam ve değerler-egitim sınıflandırmalarına göre çok sayıda kültürel öğeyi barındırdığı; sosyal yaşam, gelenekler ve folklor, coğrafya ve mekân sınıflandırmalarında yeterli sayıda kültürel öğeyi barındırdığı belirlenmişken edebiyat sanat ve müzik sınıflandırmasında ise yeterli kültürel öğeyi barındırmadığı tespit edilmiştir. Ders kitaplarında kültürel öğelerin bulunması eğitimle kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasında çok önemli bir rol üstlenmektedir (Akyüz, 2016; Çengelci, 2012; Eroğlu ve Yıldız, 2006; Gretta, 2001; Türkyılmaz, 2013). Bu sebeple özellikle edebiyat, sanat ve müzik alanında yetersiz kalan hayat bilgisi ders kitaplarının bu alanda kültür aktarımında eksik kalacağı düşünülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

- Edebiyat, sanat ve müzik alanında eksik kalan kültürel öğelerin sayılarının artırılması sağlanabilir.
- Kitaplarda bölgelere göre yerel mekanlar kullanılabilir.
- Çalışmalarda kullanılmak üzere kültürel öge tespit ölçeği geliştirilebilir.
- Önceki dönem hayat bilgisi ders kitapları ile karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir.

5. BEYAN

Araştırma ve Yayın Etiği: Yapılan çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”nde uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlıklı 2. bölümünde belirtilen eylemlerden de hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni Beyanı: Bu araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Araştırmacıların Makaleye Katkı Oranı Beyanı: Bu makale tek yazarlı bir makaledir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Araştırmacılar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek veya Teşekkür Beyanı: Bu çalışma için herhangi bir kurumdan finansal destek alınmamıştır.

6. KAYNAKÇA

- Acar, B., & Yaman-Kasap, M. (2020). Review of the values in biology textbooks of secondary education. *Sakarya University Journal of Education*, 10(2), 336-349.
- Aksan, D. (1998). *Her yönüyle dil (Ana çizgileriyle dilbilim)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akyüz, Y. (2016). Eğitimin kültür ve uygarlıkları geliştirme ve yeni nesillere aktarma işlevi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1(1), 1-18.
- Arslanoğlu, İ. (2015). *Genel sosyoloji-ders notları*. Gazi Yayınevi.
- Aslan, O., & Yılar, Ö. (2019). Halk bilimi unsurlarının gelecek kuşaklara aktarımında çizgi filmlerin rolü: Rafadan Tayfa örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 9(2), 646-669.
- Banguoğlu, T. (2011). *Türkçenin grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumları Yayınları.
- Batmaz, O. (2022). Sınıf öğretmenlerinin gözünden hayat bilgisi ders kitapları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20(2), 342-367.
- Batmaz, O., Batmaz, M. C., & Kılıç, A. (2021). Covid-19 salgın döneminde sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi öğretimine yönelik görüşleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(3), 1665-1677.
- Bayraktar, S. (2015). Yeni Hitit 1 yabancılar için Türkçe ders kitabının kültür aktarımı açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, 2, 7-23.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 185-203.
- Daşdemir, İ., & Tekin, S. (2018). Sosyal bilgiler ders kitaplarında Türk-kültür öğelerinin kullanımı. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 18(1), 215-228.
- Dedeoğlu, H., İnce, N. B., & Ulusoy Ünlü, A. (2021). Türkiye’de yayımlanmış resimli çocuk kitapları üzerine kültürel bir analiz. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(2), 561-576.
- Demirci, K. (2017). *Türkoloji için dilbilim*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Destegüloğlu, B. (2020). *Çocuk kitaplarındaki kötü karakterlerin görünüşleri ve ortaokul öğrencilerinin kötü karakterlere ilişkin algıları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- Ergin, M. (2019). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Ergin, D. Y., & Çayak, S. (2019). Veli Beklentileri Ölçeği’nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 46.
- Eroğlu, B., & Yaldız, E. (2006). Kültür mirasının sürekliliği için anıtsal binaların yeniden kullanılması bağlamında Ermenek Tol Medrese. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 315-340.
- Fer, S. (2019). *Eğitimde program geliştirme*. PEGEM Akademi
- Ertuğrul, M. (2015). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan kitaplarda kültür aktarımı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 729, 50-57
- Gökçe, D. E. (2021). *Hayat bilgisi ders kitaplarının değer öğretimi yaklaşımları açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Gretta, K. N. (2001). *A critical analysis of multicultural education with special referance to the values issue in the South African context*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Güney Afrika Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Pretoria.
- Gün Duru, E. (2013). Türk müzik kültürünün genel müzik eğitimine yansımaları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(5), 587-96

- Gündüz, M., Aktepe, V., Sulak, S. E., Başpınar, Z., & Büyükkarcı, A. (2019). Cultural values defining Turkish nation: From the perspectives of history teachers. *International Journal of Instruction*, 12(2), 193-208.
- Gürel, D., & Çetin, T. (2018). Sosyal bilgiler dersi ve kültür aktarımında edindiği rol üzerine bir inceleme. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 6(2), 22-40.
- Kaplan, M. (2010). *Kültür ve dil* (26. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaplan, M. (2014). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergâh.
- Karakoç Öztürk, B., & Destegüloğlu, B. (2022). Çocuk Kitaplarının Kültürel Aktarım Açısından İncelenmesi. *Celal Bayar University Journal of Social Sciences/Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2).
- Karaman, H., & Yılar, Ö. (2020). Çizgi filmlerde halk bilimi unsurlarının kullanımı: Niloya örneği. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 149-165.
- Korkmaz, Z. (2019). *Türkiye Türkçesi grameri şekil bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitabı*. Ankara: Dizin Yayıncılık.
- Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education. Revised and expanded from case study research in education*. USA: JB Printing.
- Okur, A. (2013). Millî kültür ve folklorun Türkçe ders kitapları aracılığıyla aktarımı. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6(11), 877-904.
- Okur, A., & Keskin, F. (2013). Yabancılara Türkçe öğretiminde kültürel öğelerin aktarımı: İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti örneği. *International Journal of Social Science*, 6(2), 1619-1640.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(11), 323-343.
- Özkan, E. K. (2014). Sözlü kültür hazinemiz. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi (Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı)*, 7(756), 236.
- Öztürk, M. K. (2019). Birinci sınıf hayat bilgisi ders kitabının hayat bilgisi dersi öğretim programında yer alan temel beceriler açısından incelenmesi. *Turan-Sam*, 11(41), 535-541.
- Pehlivan, A., & Kolaç, E. (2016). Açık-örgün eğitim sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programında somut olmayan kültürel miras öğeleri. *Turkish Studies*, 11(19), 655-670.
- Sağ, Ç. (2018). *İlkokul sosyal bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras eğitime yönelik etkinlik temelli bir eylem araştırması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Sezer, Ö. (2005). *İlköğretim I. kademe Türkçe ders kitaplarında değerlerin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Sülün, A., & Balkı, N. (2008). Türkiye’de fen ve teknoloji eğitimi ve kültür. *Erzincan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 85-98.
- Şahin, F. T., & Kalburan, F. N. C. (2009). Aile eğitim programları ve etkililiği: Dünyada neler uygulanıyor? *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 1-12.
- Taneri, A., & Yüksel, S. (2020). Hayat bilgisi ders kitaplarının anahtar yetkinlikler açısından incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 185-209.
- Tosun, G. (2016). *Yedi İklim Türkçe öğretim seti B1, B2 ve C1 seviyesi ders kitaplarındaki metinlerin yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımı açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Turhan, M. (2002). *Kültür değişimleri-sosyal psikoloji bakımından bir tetkik*. Çamlıca.
- Türkyılmaz, D. (2013). Somut olmayan kültürel miras çalışmaları bağlamında TÜRKSOY bölgesel seminerlerine ilişkin bir değerlendirme. *Milli Folklor Dergisi*, 100, 40-49.

- Uçar, F. H., & Çetinkaya, S. (2021). İlkokul hayat bilgisi ders kitaplarında değerler eğitimi. *Oltu Beşerî ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 275-291.
- UNESCO. (1982). *Mexico city declaration on cultural policies* (2022, Ekim 10). http://portal.unesco.org/culture/en/files/12762/11295421661mexicoen.pdf/mexico_en.pdf
- Ünlü, A. S. (2017). *Toplumsal cinsiyet rolleri bakımından TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Erzincan Üniversitesi, Erzincan.
- Ünlüer, G. (2018). Sosyal bilgiler dersinde kültür öğretiminde türkülerden yararlanma. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 581-594.
- Ünveren-Kapanadze, D. (2018). Dil ve kültür aktarımında işlevsel bir araç olarak ders kitapları: Türkçe ders kitapları örneği. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13(27), 1575-1592.
- Varış, F. (1994). *Eğitimde program geliştirme teori ve teknikleri*. Alkım Kitapçılık Yayıncılık
- Yakar, Y. M., & Yılmaz, H. D. (2019). Çocuk kitaplarında yaşlı karakterler. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 11(1), 165-183.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, O. (2020). *Türkçe eğitiminde çocuk edebiyatı*. A. Z. Güven (Ed.), Türkçe eğitimine genel bir bakış (ss. 341-356). Ankara: Pegem Akademi

7. EXTENDED ABSTRACT

Education not only provides the development of knowledge and skills of individuals, but also plays an important role in transferring social values and culture to future generations (Acar & Yaman Kasap, 2020). Thanks to the trainings, the social values of the past are updated and presented to the service of future generations. Social values benefit from cultural heritage materially and morally during the formation phase (Gündüz et al., 2019). Although culture is defined as a way of life by separating it as material and spiritual, it is seen as the whole of the elements that make a nation a nation (Kaplan, 2010; Turhan, 2002; Varış, 1994). While material culture consists of elements such as the architectural structure of the society, handicrafts, food, clothing, spiritual culture consists of elements such as the religion, values, customs, literature and art, science and philosophy of that society (Arslanoğlu, 2015). UNESCO (1982) defines culture as the sum of the material, spiritual, emotional and cognitive features that define a society or group, and a phenomenon that includes not only literature and science but also values, fundamental rights, lifestyles, traditions and beliefs.

Schools have many roles such as transferring cultural heritage to future generations, helping social development, socialization, as well as providing individuals with knowledge, skills and experience (Ergin & Çayak, 2019). Schools need guiding resources to fulfill these roles. These resources are resources such as curricula, textbooks, reading books. Curriculums are prepared on economic, historical, philosophical and psychological foundations (Fer, 2019). When the studies on the relationship between culture and textbooks in Turkey are examined, it is seen that the studies are mostly carried out on social studies books (Ateş et al., 2018; Daşdemir & Tekin, 2018; Gürel & Çetin, 2018; Pehlivan & Kolaç, 2016; Sağ, 2018; Unluer, 2018). One of the basic life skills in the Life Studies Curriculum is to recognize national and cultural values (MEB, 2018). When the studies on life studies textbooks are examined; on values education (Gökçe, 2021; Uçar & Çetinkaya, 2021; on key competencies (Taneri & Yüksel, 2020), on teacher opinions (Batmaz, 2022; Batmaz, Batmaz & Kılıç, 2021), on basic skills (Öztürk, 2019) works seem to have been done. No studies were found in which cultural elements were researched in life studies textbooks and in which life studies textbooks were researched in terms of transferring culture to future generations. For this reason, in this study, the cultural elements in the texts of the third grade social studies textbook were examined.

In this research, it is aimed to examine and analyze the existence of cultural elements in the texts in the third grade life studies textbook and their distribution according to the units in terms of the transfer of culture to future generations. In line with this main purpose;

- What is the presence of cultural elements in the texts in the third grade social studies textbook?
- How is the distribution of cultural elements according to units in the texts in the third grade life studies textbook?

In the research, document analysis method, one of the qualitative research methods, was used. Document analysis is a systematic method used to research, examine, analyze and evaluate written and printed documents (Bowen, 2009). Thanks to document analysis, researchers can access data sources without making observations or interviews (Yıldırım & Şimşek, 2018). In this research, document analysis method was used because the cultural elements in the texts in the third grade life studies textbook were investigated. A third grade life studies textbook was chosen to be analyzed according to the purpose of the research. In order to determine the cultural elements in the texts in the book, the classification of cultural elements and sub-items reflected in the texts designed by Okur & Keskin (2013) was used.

As a result, the texts in the third grade social studies textbook contain many cultural elements according to interpersonal relations, daily life and values-education classifications; It has been determined that it contains a sufficient number of cultural elements in social life, traditions and folklore, geography and spatial classifications, and it does not contain sufficient cultural elements in the classification of literature, art and music. The presence of cultural elements in textbooks plays a very important role in transferring cultural heritage to future generations through education (Akyüz, 2016; Çengelci, 2012; Eroğlu & Yıldız, 2006; Gretta, 2001; Türkyılmaz, 2013). For this reason, it is thought that life studies textbooks, which are inadequate especially in the field of literature, art and music, will be incomplete in the transfer of culture in this field.